Porvoo | Borgå 8.11.2016

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Viittaus: Pyyntönne 31.10.2016

KIRJALLINEN LAUSUNTO

Asia: HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017 http://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+134/2016

Teema: VALO-valmennus – kokemuksia, toiminnan jatkuvuus ja resurssit

Nuorisotakuu nosti esille ongelman, joka on ollut järjestöjen tiedossa

Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkija, kasvatustieteen tohtori Erja Sandberg on nostanut esille ongelman[1], joka näyttäytyy nuorisotakuun kautta ammattiopistoissa. Kouluihin on tullut kirjoille enemmän masentuneita, päihderiippuvaisia ja oppimisvaikeuksista kärsiviä nuoria kuin aiemmin.

Tutkija Sandberg opetti vuoden ammattiopistossa lähihoitajiksi opiskelevia nuoria. Ryhmän opiskelijoista lähes puolet lopetti opintonsa ensimmäisen opiskeluvuotensa aikana.

Sandberg kertoo Yle uutisille 17.10.2016, että pudokkailla oli oppimisvaikeuksia, mielenterveysongelmia, masennusta ja päihdeongelmia. Osa osasi suomea aivan liian huonosti. Opiskelu suuressa ryhmässä ja tiukassa tahdissa oli heille mahdotonta.

Kolmisen vuotta vanha nuorisotakuuseen kuuluva koulutustakuu takaa sen, että ammattitutkintoa vailla olevat nuoret saavat opiskelupaikan yhteishaun kautta.

Sandberg pitää tilannetta vääryytenä nuoren kannalta. Vaikeuksista kärsivä nuori otetaan sisään oppilaitokseen, josta hänet erotetaan kun selittämättömiä poissaoloja on kertynyt tietty määrä. Putoaminen tai erottaminen on tukea tarvitsevalle nuorelle yksi epäonnistuminen lisää.

[1] Yle.fi/uutiset/3-9231217 17.10.2016

Valo-valmennuksella etsitty ratkaisua tilanteeseen

Samaria rf on yhdessä Rauman seudun katulähetys ry:n ja Pirkanmaan Sininauha ry:n kanssa käynnistänyt Valo-valmennuksen, jossa oppimisvaikeuksista kärsiviä nuoria on tuettu suorittamaan osanäyttötutkintoja työpajaympäristössä tai järjestön muiden toimintojen ohessa, riippumatta siitä millä sopimuksella tai statuksella nuori on ohjattu järjestöön. Nykyisin Valo-valmennusta toteuttaa jo noin 30 järjestöä valtakunnallisesti. Nuoret jotka osallistuvat valo-valmennukseen, ovat kunnan työllistämispalvelujen, TE-toimistojen tai etsivän nuorisotyön asiakkaita eri sopimuksin.[2]
2014-2016 valo-valmennuksessa on ollut 441 valmentautujaa, suoritettu 161 osatutkintoa, 9 kokonaista tutkintoa. 105 on ohjautunut työelämään (avoimille, tuetusti tai työkokeiluun) tai opiskelemaan.

Valo-valmennuksen suurin käytännön pulma on ollut rahoitus ja pienet toimintaresurssit. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ammattiopintojen rahoitus on oppilaitoskeskeistä. Oppilaitokset voivat saada 50% korotuksen oppilaan opintomaksuun, jos yksikin erityisopettaja toteaa erityistarpeen. Järjestelmät huomioivat siten erityistarpeen, mutta käytännössä oppilaitospudokkaita riittää.
Vaikka järjestöt toteuttavat yhteiskunnallisen ongelman ratkaisua tukiessaan oppimisvaikeuksista kärsiviä ammattiopistoista usein tipahtaneita nuoria, ne joutuvat ostamaan kaiken rahoituksen keräämiltä oppilaitoksilta osanäyttötutkinnot keskimäärin 1000 euron hintaa per osatutkinto. Yhteensä järjestöt ovat käyttäneet ESR projektirahaa, eduskunnan jakovaroista myönnettyä rahaa 2014-2015 sekä omaa rahaa näihin tutkintomaksuihin jo yli 200.000 euroa. Tällä hetkellä Samaria rf maksaa tutkintomaksut oppilaitoksille järjestön omista varoista, koska mitään julkista rahaa ei ole käytettävissä. Valo-valmentajien palkkarahat tulevat ESR projektista, joka päättyy 30.4.2017.

Suomalaisen ammattiopistojärjestelmän rahoitus perustuu tällä hetkellä oppilaan läsnäoloon oppilaitoksissa ns. laskentapäivinä 20.1. ja 20.9., riippumatta siitä eteneekö oppilaan opinnot vai ei. Näiden kahden tarkistuspäivän päivän keskimääräinen opiskelijamäärä tuo oppilaitoksille rahan, 6000 - 9000 euroa vuosi per opiskelija. Aikuisopintoihin voidaan myös osoittaa tutkintomaksu valtionvaroista oppilaitoksille, jos opiskelija suorittaa koko tutkinnon. Osatutkintojen suorittamiseen ei ole mitään rahallista korvausmekanismia, minkä vuoksi oppilaitokset eivät ole kiinnostuneita mallista ja veloittavat opettajan näytön vastaanotosta järjestön tiloissa huomattavan korvauksen. Osanäyttö kerrallaan työpajaympäristössä tai muussa järjestön työssä etenevä oppiminen mahdollistaa etenemisen nuoren omassa tahdissa sekä järjestöt voivat rakentaa riittävän tuen henkilön tilannetta tukemaan. Näin ollen osanäyttötutkintojen suorittaminen yksi kerrallaan tukee henkilön tilannetta ja ei ole tavoitteena henkisesti liian raskas. Lopputuloksena voi kuitenkin olla koko tutkinto, työllistyminen avoimilla työmarkkinoilla tai siirtyminen takaisin oppilaitokseen.

[2] www.valo-valmennus.fi

Rahan tulisi seurata opiskelijaa tai tutkintomaksut tulisi pilkkoa läsnäolon sijaan osanäyttötutkintoperusteiseksi sekä velvoittaa oppilaitokset työskentelemään yhteistyössä kolmannen sektorin valmennusapua tarjoavien järjestöjen kanssa, sen sijaan että oppilaitokset kirjaavat opiskelijan ulos.

Kokonaisvaltaisempaa mallia tarvitaan

Attendon psykiatrisen osaston sairaanhoitaja Ida Bois kirjoittaa Samaria-lehdessä 4/2016:

”Olen tavannut 20-vuotiaita, melkein vielä lapsia, täydellä lääkerepertuaarilla lääkittyjä, varhaiseläkkeellä olevia, joilla ei ole mitään tarkoitusta tai päämäärää elämässään. Heidän vanhempansa ovat usein itsekin yhteiskunnasta syrjäytyneitä, mielenterveysongelmaisia, tai he ovat nuoren haastavan käytöksen takia joutuneet turvautumaan viranomaisiin. Ja mikä on ollut yhteiskunnan apu? Turhan usein se on merkinnyt laitospaikkaa.”

Laitospaikan sijaan nuoret tarvitsevat paikkaa jossa hän tulee nähdyksi ja kohdatuksi sellaisena kuin ovat. Järjestöt kohtaavat nuoren usein kokonaisvaltaisesti, koska niiden tehtävän asettelu ja olemassaolo lähtee kansalaistoiminnasta. Ne ottavat erityisiä oppilaitoksiakin paremmin huomioon oppimista ja tulevaisuutta häiritsevät psyykkiset, fyysiset ja sosiaaliset aspektit usein siksi, että järjestelmä ei sisällä kiirettä tai opintosuorituksiin sisältyvää aikataulutusta. Koska tavoitteena ei ole järjestöjen näkökulmasta opintosuoritus tai läsnäolo, vaan nuoren kanssa oleminen, eläminen ja tekeminen, päästään kohtaamisen ohessa ohjaamaan nuorta myös tavoitteelliseen toimintaan ja opintosuorituksiin. Keskeistä järjestötyössä on vahva yhteisöllisyys, kansalaisten toisilleen antama tuki ja kohtaaminen matalalla kynnyksellä.

Ehdotamme että edistettävät toimintakokonaisuudet rakentavat innovatiivisia palvelukokonaisuuksia rohkeasti, jotka pyrkivät suoraan puuttumaan havaittuihin ongelmiin ja tähtäävät palvelujen toimintakulttuurin muuttamiseen asiakaslähtöisempään suuntaan nopeasti ja tehokkaasti. Tällöin tarvitaan kattavat tukitoimet, jotka tarkoittavat käytännössä asuntoja ja asumisen tukitoimia, terveitä harrastuksia, vertaistukea ja ”vanhemmuutta”, sekä tekemisen ja opintojen suorittamisen uusia luovia tapoja, kuten valo-valmennus yhdistettynä järjestöjen kokonaisvaltaiseen toimintaan. Olennaista on pyrkiä tuottamaan rakenteita, joissa julkinen koulutusjärjestelmä ottaa taloudellisesti huomioon kolmannen sektorin toimijat, jotka ovat osoittaneet kyvyn reagoida ja nähdä syntyviä kipupisteitä.

Kunnioittavasti

Samaria rf
Ismo Valkoniemi
toiminnanjohtaja